

CULTIVAREA ATITUDINII POZITIVE FAȚĂ DE MEDIUL ÎNCONJURĂTOR PRIN DRUMETII ȘI EXCURSII ȘCOLARE

Daniela-Dorina TEIȘANU¹

maly_danutza@yahoo.com

ABSTRACT: Activities with students in local horizon facilitate transition from concrete to abstract thinking and vice versa, being the most effective place for exemplification and experimentation for understanding causality of phenomena and their evolution in time. Affective states are achieved, emotional feelings and feelings of children's attachment to their native places. Great geographer George Valsan said about local horizon: „local horizon is the former home of the child ... „. Training and educating students in the spirit of high human responsibilities include a number of educational areas such as: developing a positive attitude towards the environment surrounding the conviction that environmental quality is essential to the health of the environment. The research in nature, with students, enriches the knowledge base, referral mutual links between phenomena and not least the need to love and protect the natural environment.

KEYWORDS: nature, outdoor activities, quality life, attitude.

Procesul de învățământ înseamnă, astăzi, mai mult decât oricând, informație, gândire, simțire și voință, adică instruire, formație și educație în același timp.

Unitatea dintre cele trei aspecte (informativ-formativ-educativ) constituie o cerință legică a organizării și desfășurării procesului de învățământ. Didactica modernă se declară împotriva reducerii educației la instrucție, a predării printr-o simplă informare sau prezentare a materiei. Trebuie avut în vedere că elevul nu este un vas gol care trebuie umplut. Învățarea este multidimensională, iar obiectul și procesul învățării conțin un valoros potențial formativ-educativ. În acest sens cadrulul didactic îi revine misiunea:

– să creeze situații de învățare valoroase, din punct de vedere formativ și educativ, pe un fond cognitiv generalizat;

¹ Prof. inv. primar Școala Gimnazială Șuțești, jud. Brăila.

- să pună în valoare întreaga încărcătură etică, socială, estetică;
- să dezvăluie, cu grijă, semnificațiile umane și sociale ale conținuturilor științifice;
- să aleagă strategiile adecvate;
- să acorde atenția cuvenită selecției, esențializării, actualității, concretizării cunoștințelor predate;
- să asigure o participare intensivă a clasei și o mai bună personalizare a învățării și a predării, o mai bună adaptare la particularitățile elevilor, la experiența lor de viață, la posibilitățile lor reale, la motivațiile lor.

Geografia, ca disciplină de învățământ, are un rol deosebit în formarea și educarea elevilor. Disponibilitățile științifice ale geografiei îi amplifică valențele în plan didactic, exprimate prin dimensiuni educaționale variate.

Împreună cu celelalte discipline socio-umane, cu întreaga activitate de educare, geografia își aduce o contribuție însemnată la formarea elevilor, a concepției științifice despre lume și viață a acestora. Aceasta presupune o foarte strânsă legătură și intercondiționare între cunoștințe-atitudini-convingeri-concepție-comportament, astfel încât ele să formeze un tot unitar.

În cadrul orelor de geografie am acordat atenție deosebită activităților desfășurate în orizontul local.

Orizontul local constituie „laboratorul geografic” cel mai fidel unde elevii intră în contact cu lumea reală a obiectelor și fenomenelor, le intuiesc la „fața locului” însușindu-și fondul corect de reprezentări și noțiuni științifice despre lumea înconjurătoare.

Desfășurarea activităților cu elevii în orizontul local accesibilizează, trecerea de la gândirea concretă la cea abstractă și invers, constituind locul cel mai eficient pentru exemplificare și experimentare, pentru înțelegerea cauzalității fenomenelor și evoluția lor în timp. Se realizează stări afective, trăiri emoționale și sentimente de atașament ale copiilor față de locurile natale. Marele geograf George Vâlsan afirma despre orizontul local: „orizontul local este cea dintâi patrie a copilului...”

Reprezentările geografice se pot realiza și în cadrul activităților didactice extrașcolare cum sunt: drumeția, vizita, excursia.

Observarea dirijată a obiectelor și fenomenelor în condiții naturale sau în expoziții, muzee, case memoriale, grădini botanice sau zoologice, permite elevilor formarea unor reprezentări bogate despre cele observate, să-și consolideze cunoștințe, o serie de deprinderi și sentimente. Prin caracterul lor intuitiv, atractiv și plăcut, drumețiile, vizitele și excursiile prilejuiesc

trăiri adânci a unor sentimente patriotice de prețuire și protecție a frumuseților naturale și antropice.

Drumeția reprezintă forma de deplasare de scurtă durată pe distanțe mici, pe jos care se desfășoară în orizontul local. Cadrul didactic dirijează observațiile elevilor asupra mediului înconjurător, făcându-i să urmărească cu interes poziția, evoluția, și diversitatea sau specificul acestora, legăturile cauzale dintre ele. Drumețiile ca și vizitele și excursiile se organizează cu răspundere după o planificare tematică, precizându-se clar și concret scopul propus, precum și alegerea perioadei de desfășurare. Realizarea acestor activități didactice trebuie să respecte etapele următoare:

- proiectarea și selectarea itinerariului de parcurs;
- precizarea obiectivelor;
- documentarea prealabilă;
- desfășurarea activității.

Am organizat drumeții, în special la sfârșit de săptămână, pentru a avea suficient timp la dispoziție și pentru a îmbina în mod plăcut activitatea de lucru cu cea de agrement, de recreere. Multe drumeții au fost organizate la râul Buzău care curge prin preajma localității natale. Evaluarea drumețiilor am realizat-o în lecțiile desfășurate în clasă. Elevii –participanți activi ai demersului didactic au reconstituit traseul drumeției, au realizat transferul de la reprezentarea reală din teren la cea abstractă .

Una din cele mai atractive, plăcute și utile activități de recreere și odihnă activă este excursia. Ea poate înfrumuseța sfârșitul de săptămână sau vacanță și facilitează contactul direct cu mediul înconjurător. Excursiile geografice contribuie la dezvoltarea simțului de observație al elevilor, a interesului pentru studiul geografiei patriei și a capacității de înțelegere a realității înconjurătoare. Prin imaginea de ansamblu asupra componentelor mediului înconjurător, lecțiile-excursie contribuie la lărgirea orizontului geografic al elevilor, întregesc efectul instructiv-educativ al activităților didactice și realizează legătura dintre teorie și practică. Nu numai că ajută la consolidarea cunoștințelor geografice, botanice, zoologice predate la clasă, dar anticipează intuirea, cunoașterea generală a elementelor mediului ușurând succesul învățării.

Efectuarea excursiilor geografice impune cadrului didactic o mare răspundere atât privitor la conținut, la scopul urmărit, cât și la alegerea perioadei de desfășurare și modului de finalizare. Ea trebuie bine pregătită după un plan care cuprinde trei etape: etapa de organizare, etapa de

desfășurare a excursiei școlare, etapa de evaluare a excursiei la reîntoarcerea în școală.

Scopul lecției – excursie:

a.) informativ

– Sintetizarea cunoștințelor de geografie umană în strânsă legătură cu specificul cadrului natural;

– Dezvoltarea orizontului de cunoaștere prin îmbinarea cunoștințelor de istorie, literatură, religie, sculptură etc. cu specificul cadrului natural și cu regiunile străbătute.

b) educativ

– Cultivarea sentimentului de mândrie patriotică prin declanșarea de emoții, aprecieri asupra frumuseților naturale și antropice ale teritoriului țării și împletirea cu elemente de istorie a trecutului și prezentului poporului român;

– Dezvoltarea capacităților de comportament, de integrare în grupul turiștilor, de cooperare între indivizi;

– Formarea deprinderilor de observare, formarea unei atitudini pozitive față de mediul înconjurător .

Obiective operaționale:

a) cognitive:

– Să indice poziția itinerarului excursiei în cadrul țării, desprinzând conexiunile dintre mediul geografic și om;

– Să analizeze aspecte fizico-geografice, etnografice și folclorice de pe parcursul excursiei;

– Să comunice fondul general al cunoștințelor privind semnificațiile, particularitățile și importanța principalelor monumente istorice, de cultură vizitate;

– Să recunoască procesele și elementele geografice;

– Să coreleze resursele și obiectivele economice din regiune cu specificul cadrului natural;

– Să valorifice intra și interdisciplinar conținutul informațiilor dobândite.

b) afectiv-atitudinale:

– Să aprecieze morala creștină românească, frumusețile florei și faunei zonei vizitate;

– Să rememoreze la fața locului istoria țării în strânsă legătură cu cadrul natural.

c) psihomotorii:

- Să contribuie la dezvoltarea simțului de orientare geografică;
- Să citească și să interpreteze harta;
- Să își dezvolte atitudini de protecție a mediului înconjurător.

În desfășurarea unei excursii se disting mai multe etape:

– într-o primă etapă se fixează tema, itinerariul ce trebuie parcurs, scopul, documentația bibliografică, aplicațiile practice, posibilitățile de cazare, costul excursiei, mijloacele de transport, aprobările necesare, etc.

– în a doua etapă se pregătesc elevii pentru excursie, li se prezintă itinerariul amănunțit, se împart în grupe și li se împart responsabilități, li se recomandă echipamentul necesar, alimentele necesare, trusa medicală, se prelucrează regulamentul excursiei, apoi li se comunică elevilor ziua, ora și locul de întâlnire și înapoiere (de obicei școala).

– urmează desfășurarea excursiei școlare: profesorul și elevii se întâlnesc la școală și începe deplasarea pe itinerariul stabilit, au loc prezentări fizico – geografice și economice ale zonelor vizitate. Elevii notează ideile principale în caietele lor și se ajută de o hartă

– ultima etapă are loc în cabinetul de geografie sau sala de clasă și elevii care au avut sarcini importante în cadrul echipelor din care au făcut parte fac scurte informări însoțite de fotografii. Feedbackul excursiei se poate realiza și sub forma unui concurs cu privire la cele văzute și învățate în timpul excursiei.

Se poate realiza un panou informativ sau o gazetă periodică de perete care să ilustreze întreaga excursie (să cuprindă: itinerariul, durata, obiectivele principale și fotografiile realizate în excursie, ilustrațiile care arată tot traseul parcurs, fotografii cu grupuri de elevi participanți). Pentru ca eficiența lecțiilor – excursie să fie cât mai mare, trebuie să se acorde o atenție deosebită organizării (este necesar proiectarea excursiei), desfășurării și finalizării excursiilor școlare.

Prin lecțiile-excursie se asigură stimularea dorinței de curiozitate de a descoperi noi fenomene și elemente pe mai multe itinerarii stârnindu-se dorința de călătorie în scopul cunoașterii frumuseților patriei noastre. Pe plan afectiv, prin excursiile cu elevii se formează sentimente de prețuire și atașament față de frumusețile naturale și antropice din țara noastră. Excursia școlară contribuie la formarea și dezvoltarea unui comportament favorabil ameliorării relațiilor om-mediul înconjurător; precum și la formarea unui comportament constructiv pentru cunoașterea și protecția mediului.

Omul epocii moderne și mai ales contemporane, a pus pe primul plan câștigul material rapid, dezvoltând în acest sens activități economice care au avut un impact negativ asupra mediului înconjurător. Activitățile economice nu pot fi concepute fără utilizarea unor resurse. Unele dintre acestea sunt ineputabile și nepoluante, precum energia solară și cea eoliană, dar spre care omul nu s-a îndreptat decât în ultima vreme, ca urmare a pericolului epuizării unor alte resurse considerate poluante.

Domeniile asupra cărora poluarea determinată de activitățile umane curente acționează imediat sunt: aerul, apa și solul. Indiferent dacă poluarea acționează direct asupra organismului uman sau indirect efectul este același și uneori ireversibil. Omul „produce” zi de zi, conștient sau nu, deșeuri: fie că este vorba de îmbrăcăminte uzată, mobilă deteriorată, detergenți, cosmetice sau substanțe chimice de uz casnic, toate au același efect nedorit asupra mediului.

O statistică realizată la nivel mondial cu privire la deșeurile solide a relevat următoarea situație: deșeurile de hârtie reprezintă 55% din total, metalele 9%, resturile de produse alimentare 14%, textile 5%, deșeurile lemnoase 4%, sticlă 9%, ambalajele din mase plastice 1% (într-o creștere alarmantă), diverse 3%.

Dacă pentru cercetătorii din domeniul demografiei este îngrijorătoare rata creșterii numărului populației în raport cu resursele existente, pentru specialiștii în domeniul protecției mediului, problema o constituie faptul că o populație din ce în ce mai numeroasă va „sufoca” Pământul cu deșeuri.

Formarea și educarea elevilor în spiritul unei înalte responsabilități umane cuprinde o serie de domenii educative cum ar fi: formarea unei atitudini pozitive față de mediul înconjurător, convingerea că buna calitate a mediului reprezintă o condiție esențială a sănătății oamenilor. Cadrul didactic formează la elevi convingerea că protecția naturii și prin ea a culturii, nu așteaptă numai o soluție tehnică, ci și una morală. Problematika umană trebuie legată conștient de apărarea naturii, de înțelegerea dublului caracter al raporturilor om-natură și a efectelor muncii sociale asupra componentelor mediului. Cercetarea mediului în mijlocul naturii cu elevii permite îmbogățirea bagajului de cunoștințe, sesizarea legăturilor reciproce dintre fenomene și nu în ultimul rând, necesitatea de a iubi și proteja mediul natural.

Bibliografie:

- [1] Albulescu, Ion; Albulescu, Mirela, *Predarea și învățarea disciplinelor socio-umane*, Editura Polirom, Iași, 2000.
- [2] Ilinca, Nicolae, *Didactica Geografiei*, Editura Corint, București, 2000.
- [3] Tomescu, Viorica, Alexandru, Gheorghe, *Metodica predării geografiei și științelor naturii în ciclul primar*, Editura Gheorghe Alexandru, Craiova, 1999.